NATIONAL SENIOR CERTIFICATE EXAMINATION
NOVEMBER 2024

XITSONGA RIRIMI RO ENGETELA RO SUNGULA: PAPILA I
XITSONGA FIRST ADDITIONAL LANGUAGE: PAPER I

Nkarhi: 2½ wa tiawara. 100 wa timakisi

HLAYA SWILERISO LESWI LANDZELAKA HI VUKHETA

1. Papila leri ri na 14 wa tipheji. Kamba loko papila ra wena ri helerile.
2. Hlaya swivutiso hinkwaswo hi vukheta.
3. Hlamula swivutiso HINKWASWO.
4. U komberiwa ku sungula xivutiso xin'wana na xin'wana eka pheji yintshwa.
5. Swi ta vuyerisa wena loko u tsala swi vonaka u tlhela u andlala ntirho lowu baseke.
6. Nombora tinhlamulo ta wena ku ya hilaha swivutiso swi nomboriweke hakona.

IEB Copyright © 2024

XIYENGE XA A XIMBANGU

XIVUTISO XA 1 PROSI

Hlaya xitshuriwa xa A na xa B kutani u hlamula swivutiso leswi nga ehansi ka swona.

XITSHURIWA XA A

LAHA KU NGA NA KU NAVELA KU NA KU HUMELELA

1 Charlie Chaplin a a ri n'wana wa tuva. Mufana loyi, a a nga lavi ku twa nchumu hi timhaka ta xikolo. U velekiwile kwala Afrika-Dzonga laha norho wa yena a ku ri ku va mutlangi wa le henhla wa switori eka TV. Vatswari va yena Junod na Jeaneth, a va ri swisiwana leswi a swi tlanga, swi cina, swi yimbelela no tlanga switori exitejini leswaku swi ta kota ku tihanyisa na n'wana wa swona. Ntirho lowu a wu yangi helo wu nga nyamalalangi va sungula ku dya rikoko ra xilondzo. Siku rin'wana loko mana wa Chaplin a ri karhi a yimbelela exitejini, rito ra yena ri tsandzeka ku ya emahlweni, ko va loko bindzu ra vona ri fikile emakumu, ndlala yi va yi nghenile endyangwini.

2 Ku fa ka rito ra mana wakwe ku endlile leswaku a thalana na nuna, vukati byi fa. Tata wa yena u hundzukile xilovekelo a hetelela a funya buwa. Mana wa yena u ringetile ku ya emahlweni a handzela n'wana wa yena, kambe a swi yangi kule na yena a khomiwa hi vuvabyi bya miehleketo kutani a amukeriwa exibedhlele, na yena a hundza emisaveni. Charlie u vuye a yisiwa evuamukelavanavopfumalavatswari ku ringana khumenhungu wa tin'hweti laha a va xanisiwa hi tindlela totala.

3 Charlie se a ri n'wi xele kambirhi. A a ri hava swakudya, leswi endleke leswaku a sungula ku wa a pfuka hi ku cina eswitarateni, etiholweni na le switejini. Minkarhi yin'wana a a handza swichelathyaka na ku kombela swakudya leswaku a ta kuma swo siva nyoka. Hakanyingi a a famba navusiku hikuva nanhlikanhi loko ndlala yi n'wi kenya a a rila loko a tsundzuka mana wa yena, xirhandzwa xa yena lexi a xi n'wi endlela xin'wana na xin'wana. Nahlikanhi a a famba ntsena loko ku na mpfula kumbe a tifunengeta hi nguvu ku tumbeta vusiwana bya yena. Swakudya leswi a a swi kuma a swi hela siku rero.

4 "Ku va ndzi humelela evuton'wini ndzi fanele ndzi tikarhata hi ku tsakisa ntshungu hi ku cina, ku yimbelela na ku tlanga switori exitejini emugangeni wa ka hina", Charlie a tibyela. "Laha hi kona ndzi nga ta kota ku humesela vuswikoti bya mina hinkwabyo leswaku ndzi ta kota ku fikelela ku navela ka mina. Nyiko leyi a a yi dyondzile eka vatswari va yena, lava a va ri na vanghana votala vo hungasa mitshungu. Ntirho lowu a wu nga ri na macheleni yo antswa kambe a swi nga fani na ku va munhu a khondla mavoko a nga endli matshalatshala yo tihanyisa, naswona a a lava ku va mutlangi wa switori exitejini wa ndhuma emisaveni hinkwayo.

IEB Copyright © 2024

5 Hambileswi a a ri xisiwana xa makumu, a a nyikiwile ebyongweni. A a ri munhu wo lava ku xiximeka, wo tilavela swilo swa le henhla, swa kahle no va na ndhuma emisaveni hinkwayo. A a nga kanakani leswaku emakumu u ta kota ku fikelela norho wa yena, kambe a a ri hava ndlela yo fikelela ku navela ka yena. Ntirho wo tlanga switori exitejini a ku ri tlakulavaxurhe. A a hlengeletile swimalananyana kambe a a nga tiveki no duma a nga dumangi. U yile emahlweni a tirha hi ku tikarhata. Ntirho lowu a wu tika, wu ri na magova na minkova, wu gonya wu pfa wu ehlela kambe a nga hundzuki eka miehleketo ya ku fikelela ku navela ka yena.

6 Endzhaku ka ku tsandzeka ko tala ku fikelela ku navela ka yena, u sungurile ku vona swimalana swa yena swi sungula ku nyawula ebangini. Endzhaku ka khumekaye wa malembe nkwama wa yena se a wu tswarile ntswalo hi kadzana lero se a a wela eka lava vuriwaka van'wankumi no va a tiveka hi ku endla movie ya "*Jimmy The Fearless*". *Movie* leyi yi humelerile swinene kutani yi tlangiwa emisaveni hinkwayo. Dayirektara wa yena u sayinile projeke na yena kutani a n'wi teka va ya eAmerika laha yi kumeke vito lerikulu, na yena Charlie a hundzuka *Brand* leyikulu swinene hikokwalaho ko va a tisa n'wayitelo eswikandzeni swa vanhu va mamiliyoni hi ti*movie* ta yena. Mali yi nghena matlhelo hinkwawo. Vusiwana hinkwabyo nkwee, eka Charlie, a sungula ku tiphina hi vutomi.

[Xitshuriwa lexi cincacinciwile xi huma eka webusayiti ya <www.motivationalspeaks.com>]

SWIVUTISO: XITSHURIWA XA A

1.1 Hi kwihi ku navela loku Charlie a a ri na kona evuton'wini bya yena? (1)

1.2 Hlawula nhlamulo leyi nga yona eka leti landzelaka: Loko mutsari a ku Charlie a a ri n'wana wa tuva u vula leswaku a a tswariwile a ri … eka vatswari va yena.

A wexe
B nexe
C yexe
D ndzexe (1)

1.3 Nyika mavito ya vatswari va Charlie. (2)

1.4 I yini lexi endleke leswaku vatswari va Charlie va thalana? (2)

1.5 Kombisa ku yelana loku nga kona exikarhi ka nhlokomhaka na hungu ra xitshuriwa lexi. (2)

1.6 Hlamusela ku hambana ka vutomi bya Charlie loko a ha ri na vatswari va yena na loko se va lovile. (2)

1.7 Ku nga va ku ri xihi xivangelo xo va Dayirektara wa Charlie a sayinile projeke na yena va ya eAmerika? (2)

1.8 Hi yihi dyondzo leyi u yi kumeke eka xitshuriwa lexi? (2)

IEB Copyright © 2024

1.9 Hlamusela swivulwa leswi landzelaka hi marito ya wena n'wini.

1.9.1 Ku dya rikoko ra xilondzo. (2)

1.9.2 Ntirho wo tlanga switori exitejini a ku ri tlakulavaxurhe. (2)

1.10 Ku nga va ku ri xihi xivangelo xo va mana wa Charlie a ngheniwile hi vuvabyi bya miehleketo? (2)

1.11 Hi ku vona ka wena ku nga va ku ri yini lexi susumeteke Charlie leswaku a nga hundzuki eka ku hisekela ku fikelela ku navela ka yena hambiloko a hlangana na ku tikeriwa? (2)

1.12 A wu ta va u n'wi tsundzuxile yini Charlie loko a a lo tshuka a lan'wile a nga si fikelela ku navela ka yena? (2)

XITSHURIWA XA B

[Xifaniso lexi xi huma eka webusayiti ya <www.airconditionerremotecontrolrtmc.co.za>]

SWIVUTISO SWA XITSHURIWA XA B

1.13 Hlamusela leswi humelelaka eka xitshuriwa xa B. (2)

1.14 Ku humelela yini endlwini loko xitirhisiwa lexi kombisiweke xi nga ri kona? (2)

1.15 U vona onge ximunhuhatwa lexi yimeke xi nga va xi titwa njhani ku ya hi leswi humelelaka eka xitshuriwa lexi? Seketela nhlamulo ya wena. (2)

30 wa timakisi

IEB Copyright © 2024

XIYENGE XA B

XIVUTISO XA 2

Hlaya **XITSHURIWA XA C** laha hansi kutani u landzelela swileriso leswi nga ehansi ka xona.

SWILERISO

Nombora swivulwa swa wena ku suka eka **1–5**.

Tirhisa marito ya **WENA N'WINI**.

Hlaya xitshuriwa xa C lexi nga laha hansi, lexi vulavulaka hi **ku vuyeriwa loku vantshwa va ku kumaka loko va hlaya maphephahungu,** kutani u endla nkomiso wa xona hi ku longoloxa **NTLHANU** wa tipoyinti ntsena.

XITSHURIWA XA C

KU VUYERIWA KA VANTSHWA LOKO VA HLAYA MAPHEPHAHUNGU

Maphephahungu ma nga va ma nga koki rinoko ku fana na tithebulete kumbe tigajete tin'wana leti nga kona kambe i swihlovo swa nkoka swa vutivi eka vantshwa. Milavisiso yi kumile leswaku ku hlaya maphephahungu ku antswisa ntivomarito wa vantshwa votala hi tindlela to hambanahambana. Siku rin'wana na rin'wana maphephahungu ma va ma tele hi switori swintshwa leswi nga engetelaka ntivomarito eka vantshwa; lama nga endlaka leswaku va kota ku tihlanganisa kahle na vanhu van'wana. Loko vantshwa va tshamela ku hlaya maphephahungu siku rin'wana na rin'wana va kota ku antswisa vuswikoti bya vona byo hlaya. Hindlela leyi, vuswikoti bya vona bya mahlayelo na ku twisisa leswi va swi hlayaka ka hluvuka no antswa. Vantshwa va dyondza ku ehleketa hi vuxoperi loko va hlaya maphephahungu. Vatsari va maphephahungu va leteriwile ku kota ku vika mahungu kumbe switori handle ko voyamela eka tlhelo ro karhi. Mavikelo lawa hi wona ma nga pfunaka vantshwa leswaku na vona va dyondza ku veka timhaka ta vona handle ko voyamela tlhelo rin'we. Miehleketo na timhaka tintshwa evuton'wini bya vantshwa swa tumbuluka emiehleketweni ya vona endzhaku kaloko va hlayile maphephahungu. Vantshwa votala va tiva timhaka ta nkoka leti humelelaka emisaveni hinkwayo hambiloko va nga ti twisisi hi vuenti. Handle ka maphephahungu, vantshwa va nga ka va nga tivi timhaka leti humelelaka etikweni, emigangeni leyi va tshamaka eka yona na le misaveni hinkwayo. Loko va hlaya maphephahungu va kuma nkarhi wo tikumela tinhlokomhaka leti nga ta aka vutomi bya vona eka timhaka leti va hlanganaka na tona evuton'wini. Maphephahungu ma endla leswaku ku dyondza ku tsakisa swinene. Ma nyika vantshwa nkarhi wo wisisa miehleketo yo langutana na tithebulete, tifoni na tikhompuyutha leswaku va pfa va pfulapfula tipheji ta maphephahungu leswaku va kuma mahungu yo karhi eka wona ematshan'weni ya laha va toloveleke ku ma kona. Maphephahungu ma ta tshama ma ri swihlovo swa vutivi leswi nga vuyerisaka vantshwa hi tindlela to hambanahambana.

[Xi hundzuluxeriwile ku suka eka webusayiti ya <www.covnews.com>]

10 wa timakisi

IEB Copyright © 2024

XIYENGE XA C SWIAKI NA MILAWU YA MATIRHISELO YA RIRIMI

XIVUTISO XA 3

Xiyaxiya **KHATHUNI** leyi nga laha hansi kutani u hlamula swivutiso leswi nga ehansi ka yona.

XITSHURIWA XA D

[Khathuni leyi yi huma eka webusayiti ya <www.zakourandscottrobertscartooons.com>]

3.1 Boxa mbangu lowu swimunhuhatwa leswi nga eka khathuni leyi swi nga eka wona. (1)

3.2 Hi wihi ntirho wa nsayino lowu nga ehansi etlhelo ra xinene ra khathuni leyi? (1)

3.3 Hlamusela hi ku komisa hungunkulu ra khathuni leyi. (2)

3.4 Xana ku nga va byihi vuxaka lebyi nga kona exikarhi ka ximunhuhatwa xa nomboro ya 1 na xa nomboro ya 2 eka khathuni leyi nga laha henhla? (2)

3.5 U vona nhlamulo ya ximunhuhatwa xa nomboro ya 2 yi ri kahle? Seketela nhlamulo ya wena. (2)

3.6 Xana ku va ximunhuhatwa xa nomboro ya 1 xi kombela ku rivaleriwa eka ximunhuhatwa xa nomboro ya 2, swi kombisa yini? (2)

[10]

IEB Copyright © 2024

XIVUTISO XA 4 XINAVETISO

Xiyaxiya xinavetiso lexi landzelaka kutani u hlamula swivutiso leswi nga ehansi ka xona.

XITSHURIWA XA E

VHENGELE RA MATEKI

Eka hina ku xava vanhu lava tivaka timhaka ta vona.

Phere yin'we a yi ri R1500,00

Sweswi i R799,00

Swivutiso: Mbhazima KC
Riqingho: 000 576 9936
Imeyili: mbhazimakc.co.za

Hi rona vhengele ntsena leri xavisaka mateki yo tiya emisaveni hinkwayo.

Muxavi u pfumeleriwa ku tlherisa phere leyi hoxekeke ntsena loko a ha ri endzeni ka vhengele

[Xifaniso lexi xi huma eka webusayiti ya <www.vans.co.za>]

4.1 Hi wahi marito lawa ya nga endlaka leswaku vaamukeri va hungu va navela ku ya xava mateki eka vhengele leri? (1)

4.2 Boxa xivangelo xo va munavetisi a tsarile vito ra vhengele hi fonto ya sayizi ya maletere lamakulu? (1)

4.3 Hi ku vona ka wena, xinavetiso lexi xi nga va xi kongomisiwile eka vamani? (2)

4.4 Hi byihi vutihlanganisi BYIMBIRHI lebyi vaamukeri va hungu va nga byi tirhisaka ku tihlanganisa na vhengele leri? (2)

4.5 Hi wahi marito lawa munavetisi a ya tirhiseke kambe ya nga riki ntiyiso? Seketela nhlamulo ya wena. (2)

4.6 Ehansi ka xinavetiso lexi, ku na marito lama tsariweke hi sayizi ya fonto leyitsongo swinene? Hi wihi nkoka wa marito lawa? (2)

[10]

IEB Copyright © 2024

XIVUTISO XA 5 PROSI

Hlaya xitshuriwa lexi landzelaka kutani u hlamula swivutiso leswi nga ehansi ka xona.

XITSHURIWA XA F

KU VOYAMELA EKA TLHELO RIN'WE SWI NA KHOMBO

"N'wananga, vusiwana byi na xilandzu mbuya! **Eka vanhwanyana hinkwavo lava nga tata tiko, o ta huma hi wena xana?** Vusiwana byi nga ndzi tluleli mina wo tswala hi sirha, rhumbu ra mina ri borile mhayi! **I rimitsu ra njhani ro kala ri nga boli?"**
Manana, xin'wana na xin'wana xi na nkarhi wa xona. **Vakhale va vurisile loko va ku: "Lexi nga heriki xa hlola",** hinkwaswo leswi i moya, wu tshikeni wu hunga hikuva i nkarhi wa wona. Loko mi rila mi wu sivela leswaku wu hundza", ku angula Munene a ri karhi a sula mana wa yena mihloti leyi a yi hobomulana onge i gandlati ra lwandle loko ri virile.
"**Swa tika n'wananga, himpela ndzi to fa na vusiwana bya mina?**" Ku vutisa Madumelani, mana wa Munene a ri karhi a swi tiva leswaku nhlamulo ya xivutiso lexi a nga na yona.
"**Manana, kule hi le ndhaku. Mandela u hi kutshurile evuswetini bya vutomi**, bya miehleketo, bya ntshikelelo na ku onheriwa timfanelo hi van'wana. Mina sweswi ndzi tshunxekile. Mi nga kayakayeki hi mina".
"Khetani yena u n'wi fuhleke kwihi n'wananga?"
"Manana, se ma ndzi chavisa. Timhaka ta Khetani mi ti kuma kwihi xana?
"N'wananga, timhaka hinkwato ti ndzi tela ndzi titshamerile kwala xitsumbeni xa mina. Wa swi tiva a ndzi yena wo famba a ku khidzakhidza na miti ya vanhu ndzi xavisa mahungu. **Ndzi huma laha kaya loko ndzi ya ekerekeni ntsena."**
"Manana, mi katekile exikarhi ka vavasati. Vanhu vo fana na n'wina wo komba hi rintiho. Khetani a a ri jaha ra mina ra le mathumbanini. Ku hambana ka mina na yena ku vangiwile hi Vadyamina loyi a a lava ku n'wi pyepyevula", ku heta Munene.

[Xitshuriwa lexi xi adaputiwile xi huma eka *A hi mihlolo*, hi Dr KJ Ngobeni]

5.1 Eka xivulwa lexi nga laha hansi rito leri tikisiweke i riendli. Nyika ritofularha wa rona tanihilaha ri tirhisiweke hakona eka xivulwa lexi.

Swa **tika** n'wananga, himpela ndzi to fa na vusiwana bya mina? (1)

5.2 Xiya xivulwa lexi landzelaka. Tlhela u xi tsala kambe u xi sungula hindlela leyi landzelaka.

Loko ...

Ndzi huma laha kaya **loko** ndzi ya ekerekeni ntsena. (1)

5.3 Lulamisa swihoxo swa matsalelo eka xivulwa lexi landzelaka:

Manana, kule hi le ndhaku. Mandela u hi kutshurile evuswetini bya vutomi. (2)

5.4 Xana xivuriso lexi nga laha hansi, a wu ta xi tirhisa loko ku humelerile yini?

Vakhale va vurisile loko va ku: "Lexi nga heriki xa hlola. (2)

IEB Copyright © 2024

5.5 Xivulwa lexi nga laha hansi xi le ka vun'we. Tlhela u xi tsala, kambe u xi yisa eka vunyingi.

I rimitsu ra njhani ro kala ri nga boli? (2)

5.6 Xiya xivulwa lexi nga laha hansi kutani u tirhisa rito leri tikisiweke ku vumba xivulwa xin'wana xo hambana na lexi nga laha hansi hi nhlamuselo.

Eka vanhwanyana hinkwavo lava nga tata tiko, o ta **huma** hi wena xana? (2)
[10]

30 wa timakisi

IEB Copyright © 2024

XIYENGE XA D VUTLHOKOVETSERI

1A XITLHOKOVETSELO XO KA XI NGA RI XA NDZAWULELO

XIVUTISO XA 6 XIMBANGU

VUTOMI BYI HUNDZULERILE – SJ Malungana na MT Babane

Hlaya xitlhokovetselo lexi landzelaka kutani u hlamula swivutiso leswi nga ehansi ka xona.

***SWIDYONDZEKI* – S.J. Malungana na M.T. Babane**

1 Homu, homu, ha mi vuyisa mathwasana yerhu.
2 Eswidziveni mi huma kona.
3 Kambe a mi nwelangi, a mi dyiwangi hi tingwenya.
4 Mi lo nwelela swa vutomi bya sweswi na mundzuku.

5 Mi hlantswiwile mabyongo.
6 Mi kariha bya mukwana wa xinyayi.
7 Hakunene ma dzuneka.
8 Mi lo nchaa, a mi tilumalumi.

9 Mi haverile tiphuraphura leta ntimaxiringa.
10 Onge ma ha ku sukeriwa hi varhandziwa.
11 Ti hambanyisa hi mihizo ya mihlovohlovo leyi hakarhiweke.
12 Tin'wana i to tshwuka tanihi ngati.
13 Ngati yo komba vuenti bya vutivi bya n'wina.

14 Tiko rerhu ri le munyameni.
15 Ri langutele rivoni ra n'wina swidyondzeki.
16 Susani malanga lama hi xipeke.
17 Hi ta vona nkoka wa xilotlela xa kona.

18 Mi nga hundzuki swidyondzeki swa swiphukuphuku.
19 Kombani ndlela eka rixaka ra mundzuku.
20 Mi nga va byeli leswaku swa "tika".
21 Rito leri ri nyamisa migingiriko ya munhu.
22 Rito leri i gede yo sivela dyondzo etikweni.

6.1 Hlamusela hi mitila leyi nga hundziki mune, mhakankulu leyi xitlhokovetselo lexi nga laha henhla xi vulavulaka hi yona. (2)

6.2 Tshaha ntila lowu kombisaka leswaku swidyondzeki leswi swi tokotile ku tlula mpimo eka tidyondzo ta swona. (1)

IEB Copyright © 2024

6.3 Hlawula nhlamulo leyi nga yona eka leti nga laha hansi. Loko mutlhokovetseri eka mitila ya 2 na 3 a ku:

"Eswidziveni mi huma kona."
"Kambe a mi nwelangi, a mi dyiwangi hi tingwenya.", u vula leswaku a va … eka tidyondzo ta vona.

A etlelangi
B tsandzekangi
C dlayiwangi
D byinyiwangi (1)

6.4 Pimanisa mitila ya ririmi ro gega leyi nga eka A na tinhlamuselo ta mutlhokovetseri leti nga eka B eka tafula leri nga laha hansi.

A Ririmi ro gega	**B Nhlamuselo ya mutlhokovetseri**	
6.4.1 Homu, homu, ha mi vuyisa mathwasana yerhu.	(a)	Ku va vanhu vo xiximeka.
6.4.2 Hakunene ma dzuneka.	(b)	Ku vulavula hi vutitshembi lebyikulu.
6.4.3 Mi lo nchaa, a mi tilumalumi.	(c)	Ku amukeriwa ka vadyondzi lava ha ku pasaka tidyondzo ta vona.

(6)
[10]

IEB Copyright © 2024

1B SWITLHOKOVETSELO SWA NDZAWULELO

NTLHUVUTSO WA VUTOMI – Dr. M.D. Ndove

XIVUTISO XA 7 XIMBANGU

Hlaya xitlhokovetselo lexi landzelaka kutani u hlamula swivutiso leswi nga ehansi ka xona.

LOKO A WU LO NDZI YINGISA **– Dr. M.D. Ndove**

1 Munghana,
2 Loko a wu lo ndzi twa;
3 Ivi wena wo yengiwa hi macheleni ya xikanyana lexiya;
4 Xitahikufamba xi huma kwalomo;
5 Xi ku chefulela yona onge a yo endliwa hi xona.
6 U titwa u ri wena lero na mhani wa wena u va hundzula xiyutha.

7 A wu ri eka ya wena.
8 U fumiwa hi wa wena.
9 Xi ku yisa hala na hala;
10 U lo mpfampfa emovheni u tlhela u humesela na voko ehandle hi fasitere.
11 Ra wena a ri ri endleleni.
12 Namuntlha u munghana wa xuka na xitheve.
13 Namuntlha u maseve wa phili si na mati.
14 Xi yile kwihi xiyisa lexiya a wu xi bombisa?
15 Xi tiendlile xidongodi xi nghenaka ehansi loko xi hundzeriwile hi nkarhi.

7.1 Nyika mongo wa xitlhokovetselo lexi nga laha henhla. (2)

7.2 Tshaha ntila lowu kombisaka leswaku munhu loyi ku tlhokovetseriwaka hi yena u kokiwile rinoko hi rirhandzu ra mali yotala. (1)

7.3 Hlawula nhlamulo leyi nga yona eka leti nga laha hansi. Loko mutlhokovetseri eka ntila wa 12 a ku: "Namuntlha u munghana wa xuka na xitheve.", u vula leswaku u tshama a … mikarhi hinkwayo.

A xurhe
B etlele
C rila.
D dyile (1)

7.4 Pimanisa mitila ya ririmi ro gega leyi nga eka A na tinhlamuselo ta mutlhokovetseri leti nga eka B eka tafula leri nga laha hansi.

A Ririmi ro gega	**B**	**Nhlamuselo ya mutlhokovetseri**
7.4.1 Xitahikufamba xi huma kwalomo.	(a)	Xi ku hungasa.
7.4.2 Xi ku yisa hala na hala;	(b)	Xi ku nyamalerile.
7.4.3 Xi yile kwihi xiyisa lexiya a wu xi bombisa?	(c)	Xi ku tela hi ndhawu leyi nga tivekiki.

(6)
[10]

IEB Copyright © 2024

XIVUTISO XA 8 XIMBANGU

Hlaya xitlhokovetselo lexi landzelaka kutani u hlamula swivutiso leswi nga ehansi ka xona.

***XIYIMO XA HUNDZA* – Dr. M. D. Ndove**

Xixika xi landziwa hi ximun'wana.
Ximun'wana xi loyiwa hi ximumu.
Ximumu na xona xi hlongoriwa hi xixikana.
Kutani wena munhu u karhatekela yini hi xiyimo xa namuntlha ke?
Va kona lava nga emaxangwini yo tlula ya wena.
Va kona lava va xanisekaka vusiku na nhlikanhi.
Va kona lava va rilaka yi tlhela yi oma.
Kambe va yima hi ra ku: 'Xiyimo xa hundza'.
U tekela yini nghole?
U funyela yini maphilisi?
U ticukumetela ku yini exiporweni xa xitimela ke?
Muntshwa wa mina, 'Xiyimo xa hundza'.

Daniyele na vanghana va yena va hlanganile na swona.
Rifuwo ra Jobo ri fambile a lo ri nhwii!
Jona na yena u tshamile ekhwirini ra nhlampfi.
Wena u chava yini hikuva 'Xiyimo xa hundza.'

Vutomi i ndzalama.
Vutomi i nkateko.
Bya wena a byi fani na bya loyi a nga etlhelo ka wena ke?
U tixanisela yini hi 'Xiyimo'.

Swi lava ntsena ku tiyisela.
Ku yingisela.
Ku tshemba
U ta hundza eka 'Xiyimo xin'wana na xin'wana'.

8.1 Hi yihi mhakankulu leyi xitlhokovetselo lexi nga laha henhla xi vulavulaka hi yona. (2)

8.2 Tshaha ntila lowu mutlhokovetseri a kombisaka leswaku munhu loyi ku tlhokovetseriwaka hi yena u xanisiwa hi xiyimo xa nkarhi wutsongo. (1)

8.3 Hlawula nhlamulo leyi nga yona eka leti nga laha hansi. Loko mutlhokovetseri eka ntila wa 7 a ku: "Va kona lava va rilaka yi tlhela yi oma.", u vula leswaku ku na vanhu lava rilaka hi ku twa ku vava va tlhela va … timbilu ta vona.

A vavisa
B herisa
C horisa
D tlangisa (1)

8.4 Pimanisa mitila ya ririmi ro gega leyi nga eka A na tinhlamuselo ta mutlhokovetseri leti nga eka B eka tafula leri nga laha hansi.

A Ririmi ro gega	**B Nhlamuselo ya mutlhokovetseri**	
8.4.1 U tekela yini nghole?	(a)	Ku tidlaya hi mirhi.
8.4.2 U ticukumetela ku yini exiporweni.	(b)	Ku tidlaya hi ku tiboha hi ntambu.
8.4.3 U funyela yini maphilisi?	(c)	Ku tidlaya hi xitimela.

(6)
[10]

30 wa timakisi

Ntsengo hinkwawo: 100

IEB Copyright © 2024